

معاونت برنامه ریزی،
پژوهش و فناوری
اطلاعات
دفتر پژوهش و آموزش

فراخوان پیشنهاده برای طرح‌های پژوهشی نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور

عنوان

سنجش نیازهای معلولان

به منظور طراحی خدمات و برنامه‌های ویژه در کتابخانه عمومی

مهلت ارسال پیشنهاده

۱۵ آذرماه ۱۳۹۷

فهرست

۲.....	معرفی نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور
۳.....	عنوان مسئله:
۳.....	شرح مسئله
۳.....	هدف‌ها
۴.....	قلمرو پژوهش
۴.....	نتایج و خروجی‌های مورد انتظار
۴.....	کمیته‌های الزامی برای طرح پژوهشی پیشنهادی
۴.....	ویژگی‌های تخصصی پژوهشگران (علاوه بر تجربه)
۵.....	معیارهای ارزیابی پیشنهاد
۵.....	تاریخ‌ها و جدول زمانی
۶.....	سقف اعتبار
۶.....	شیوه ارسال پیشنهاد
۶.....	راه‌های ارتباطی

باسمه تعالی

در پرتو خرد و ملتزم به اسناد بالادستی و برنامه‌های توسعه ملی، با استناد به «ماده ۵۶ قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت» و دستورالعمل اجرایی آن (با نظارت دبیرخانه شورای عالی عتف و از طریق سامانه سمات)، «نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور» برای پاسخ به نیازهای پژوهشی کتابخانه‌های عمومی (مطابق با اولویت‌های اعلام‌شده) از دانشگاه‌ها، مراکز پژوهشی و پژوهشگران درخواست می‌کند با رویکرد کاربردی به مسئله ذیل نظر کنند و با ارسال پیشنهاد یاریگر بهبود فرایند، ارتقای خدمت و توسعه دانش‌بنیان کتابخانه‌های عمومی میهن باشند.

معرفی نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور

نهاد (متشکل از ارکان هیأت‌امنا^۱، دبیرکل، انجمن‌های استان و شهرستان، و دبیرخانه هیأت‌امنا) کتابخانه‌های عمومی کشور بر اساس «قانون تأسیس و نحوه اداره کتابخانه‌های عمومی» (مصوب ۱۳۸۲) متولی ساخت، تجهیز، بازسازی، توسعه کتابخانه‌های عمومی و مدیریت و نظارت بر اداره آنهاست که به عنوان نهادی فرهنگی (عمومی غیردولتی)، با هدف برآوردن نیاز اطلاعاتی، علمی، آموزشی، فراغت و تفریح فرهنگی عموم جامعه ساکن در ایران (فارغ از ملیت و قومیت، نژاد، مذهب، جنسیت، زبان، سن یا طبقه اجتماعی) به ارائه خدمات کتابداری و اطلاع‌رسانی به ایشان می‌پردازد. بر اساس این قانون، غیر از کتابخانه‌هایی که در تبصره ۲ ماده ۱۱ استثنا شده‌اند^۲، هر کتابخانه‌ای که به عنوان «کتابخانه عمومی» در ایران عزیز فعالیت می‌کند، باید زیر نظر نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور و مطابق با این قانون اداره شود.

اینک نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور برخوردار از شبکه ۳۴۴۵ کتابخانه عمومی (شامل ۲۴۹۹ کتابخانه نهادی، ۹۲۳ کتابخانه مشارکتی^۳، ۲۳ کتابخانه مستقل^۴) با ۳۷۰۵۱۰۰۵۹۶ نسخه کتاب در زیربنای ۱۰۳۴۰۰۵۶۱ متر مربع و بیش از ۷۰۰۰ همکار (بالغ بر ۵۲۰۰ کتابدار) در ستاد مرکزی^۵، ۳۱ ستاد استانی و کتابخانه‌های عمومی شهری، روستایی و سیار است که به بیش از دو میلیون عضو خدمت می‌کند و مبتنی بر اهداف، سیاست‌ها و برنامه راهبردی خود باید این خدمات را در کیفیت و کمیت، تا ده‌ها برابر امروز گسترش دهد.

^۱ ترکیب هیأت امنای کتابخانه‌های عمومی، بر اساس ماده ۲ قانون: وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی (رئیس هیئت امناء)، رئیس شورای عالی استان‌ها، معاون ذی‌ربط از سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، یک عضو از کمیسیون فرهنگی به پیشنهاد آن کمیسیون و تصویب مجلس شورای اسلامی به عنوان ناظر، رئیس کتابخانه ملی ایران، و پنج نفر از صاحب‌نظران و شخصیت‌های علمی فرهنگی کشور که حداقل دو نفر آنان را بانوان تشکیل دهند. این اعضا به پیشنهاد وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی و با حکم رئیس‌جمهور برای مدت چهارسال انتخاب می‌شوند و یک نفر از آنان به انتخاب وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی به عنوان دبیرکل هیئت امناء مسئولیت اداره امور دبیرخانه را به عهده خواهد داشت.

^۲ هشت استثناء این قانون، که از ضوابط و مقررات خاص خود تبعیت می‌کنند، عبارتند از: کتابخانه ملی، کتابخانه‌های آستان قدس رضوی، کتابخانه آستان حضرت معصومه (س)، کتابخانه آستان حضرت عبدالعظیم (ع)، کتابخانه آستان احمدین موسی (ع)، کتابخانه آیت‌الله‌العظمی مرعشی نجفی، کتابخانه مجلس شورای اسلامی و کتابخانه‌های وقفی (تابع وقف‌نامه).

^۳ با مالکیت یا مدیریت افراد، سازمان‌ها و مؤسسات دولتی و غیردولتی که طبق ضوابط شیوه‌نامه «تأسیس کتابخانه‌های عمومی ... تحت نظارت نهاد» تأسیس و اداره می‌شوند.

^۴ با مالکیت یا مدیریت مؤسسان یا مدیران مسئول (حقیقی و حقوقی) که با مشارکت نهاد در تأمین منابع کتابخانه‌ای، نرم‌افزار، تجهیزات، خدمات آموزشی کتابداری و ... تأسیس و اداره می‌شوند.

^۵ ستاد یا دبیرخانه مرکزی متشکل است از: ۱. دبیرکل، مشاوران، هسته گزینش، دفتر ارزیابی عملکرد و بازرسی، چهار اداره کل تحت نظر دبیرکل (امور مجلس و استان‌ها، امور عمرانی، حراست، روابط عمومی و امور بین‌الملل)؛ ۲. معاونت توسعه کتابخانه‌ها و ترویج کتاب‌خوانی (سه اداره کل: توسعه کتابخانه‌ها و مشارکت‌ها، تأمین منابع، ترویج کتاب‌خوانی و امور فرهنگی)؛ ۳. برنامه‌ریزی (سه دفتر: برنامه‌ریزی، پژوهش، فناوری اطلاعات)؛ ۴. معاونت اداری و مالی (دو اداره کل: منابع انسانی و پشتیبانی، امور مالی و ذی‌حسابی؛ و دو دفتر: بودجه و بهبود مدیریت، امور حقوقی).

عنوان مسئله:

کم‌توان یا معلول به کسی گفته می‌شود که بر اثر ضایعه جسمی، ذهنی، روان‌تنی یا توأمان، اختلالی مستمر و قابل توجه در سلامت و کارآمدی عمومی‌اش پدید آمده، از استقلال و توانمندی او در زمینه‌های خودشکوفایی فردی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی کاسته شده است. این ضعف‌ها و معلولیت‌ها، شامل گونه‌های (۱) حسی، نظیر کم بینایی، نابینایی، کم‌شنوایی و ناشنوایی؛ (۲) جسمی-حرکتی؛ و (۳) ذهنی است. طبق تحقیقات میدانی، پژوهش‌های دانشگاهی و برآوردهای سازمان‌های آمار و بهزیستی تعداد تقریبی معلولان کشور حدود پنج میلیون نفر است که روزانه ۱۱۰ نفر نیز به جمعیت آنان اضافه می‌شود و پیش‌بینی می‌گردد تا سال ۱۴۰۴ این جمعیت بالغ بر دوازده میلیون نفر شود. اگر جمعیت خانواده‌ها و وابستگان هم‌وطنان کم‌توان را در نظر بگیریم، بخش چشمگیری از جمعیت کشور را مواجه با مسئله معلولیت می‌یابیم. در عین حال، هرچند سالانه مبالغی از بودجه کشور به امور معلولان اختصاص دارد، همچنان اکثر معلولان به محدودیت‌های تحصیلی و حرفه‌آموزی، نارسایی‌های مدنی، معضلات فرهنگی-اجتماعی و محرومیت‌های اقتصادی دچارند.

شرح مسئله

اینک به‌رغم آنکه ۸ تا ۱۰ درصد جمعیت کشور معلول یا کم‌توان اند، کمتر از ۰٫۱ درصد اعضای کتابخانه‌های عمومی کشور را معلولان تشکیل می‌دهند و تقریباً جز برای گروهی از کم‌بینایان و نابینایان، خدماتی متکی بر مشارکت جامعه معلولان کشور در نیازسنجی و طراحی‌شده برای آنان در کتابخانه‌های عمومی ارائه نمی‌گردد. حقوق اساسی، عدالت اجتماعی و فلسفه ذاتی کتابخانه‌های عمومی حق بهره‌مندی شهروندان کم‌توان و معلول را حرمت نهاده و مشابه و برابر با سایرین دانسته است. کتابخانه عمومی از معدود نهادهای فرهنگی است که هم‌زمان نیازها به اطلاعات، آموزش دانش و معرفت، یادگیری مهارت، ارتباط اجتماعی، تفریح و فراغت فرهنگی را تأمین می‌کند. در تدارک خدمت برای شهروندانی با توانمندی‌های کمتر از معمول و نیازهای خاص، کتابخانه باید قادر به تأمین اطلاعات و منابع و خدمات با تجهیز به کارکنان آموزش‌دیده و مواد، وسایل و فناوری‌های لازم به‌منظور پشتیبانی از خدمت و حمایت از برنامه‌های توان‌بخشی باشد. اگر ارائه خدمات کتابخانه‌ای به معلولان به‌گونه‌ای باشد که آنان را فارغ از محدودیت‌ها قادر به بهره‌گیری از منابع و امکانات کتابخانه کند، می‌توان به فراسوی محدودیت راه گشود و وظیفه خویش را در ارتقای کیفیت زندگی معلولان به انجام رساند. نیل به همه این مقاصد، از طریق پیمایش نیاز و خواسته ایشان؛ و به دنبال آن، طراحی و ارائه خدمات متناسب میسر می‌شود.

هدف‌ها

- شناسایی کلیه نیازهای فرهنگی-اجتماعی معلولان، مرتبط با رسالت‌های کتابخانه عمومی (مبتنی بر مطالعات متنی و میدانی و ...)
- شناسایی محدودیت‌ها و موانع معلولان در استفاده از کتابخانه‌های عمومی؛
- تدوین برنامه‌ها و خدمات کتابخانه‌های عمومی در سه حوزه اطلاع‌رسانی، آموزش و فراغت فرهنگی برای معلولان.

قلمرو پژوهش

- شهروندان معلول حسی؛ جسمی - حرکتی؛ و ذهنی در گستره شهری و روستایی کشور.

نتایج و خروجی‌های مورد انتظار

- گزارش مروری مطالعات پیشین؛
- شناسایی وضعیت موجود در رابطه با خدمات جاری کتابخانه عمومی به معلولان؛
- گزارش نیازها؛
- گزارش موانع و محدودیت‌ها؛
- شناسنامه خدمات و برنامه‌های تدوین شده (به تفکیک حیطه معلولیت).

کمیته‌های الزامی برای طرح پژوهشی پیشنهادی

۱. مقدمه: پیشنهاددهنده باید شناخت و تحلیل خود از مسئله را به شکل علمی به بحث بگذارد و همین‌طور هدف‌ها و پرسش‌ها را به شکل عینی و جزئی مشخص نماید؛
۲. روش‌شناسی: به طور مفصل و مستند مراحل پژوهش، شیوه‌های گردآوری و تحلیل داده، تکنیک‌ها و روش‌های پژوهشی مورد استفاده برای دستیابی به هدف‌ها توضیح داده شود؛
۳. شرح خدمات و محصول: محتوای خروجی هر مرحله (فاز) مشخص گردد. همچنین قالب یا قالب‌های ارائه هر کدام اعلام شود؛
۴. زمان‌بندی و ساختار شکست کار (WBS)؛
۵. بودجه مورد نیاز برای هر مرحله و بودجه نهایی (بودجه‌ریزی بر مبنای شکست کار و به تفکیک سرفصل‌های هزینه‌ای)؛
۶. معرفی گروه پژوهشی به همراه کارنامک (رزومه) افراد گروه، به گونه‌ای که بتواند توانمندی‌ها، تجربه مرتبط با موضوع و مسئله، همچنین اعتبار آنان را در زمینه این فراخوان بازتاب دهد (در قالب پیوست).

ویژگی‌های تخصصی پژوهشگران (علاوه بر تجربه)

ردیف	تخصص	مقطع تحصیلی
۱	علم اطلاعات و دانش‌شناسی	دکتری
۲	توان‌بخشی	دکتری
۳	مددکاری اجتماعی	دکتری
*	متخصصان و صاحب‌نظران و اعضای انجمن‌های علمی مرتبط با حوزه موضوع، به تفکیک معلولیت‌ها (مشاور)	دکتری

معیارهای ارزیابی پیشنهاد

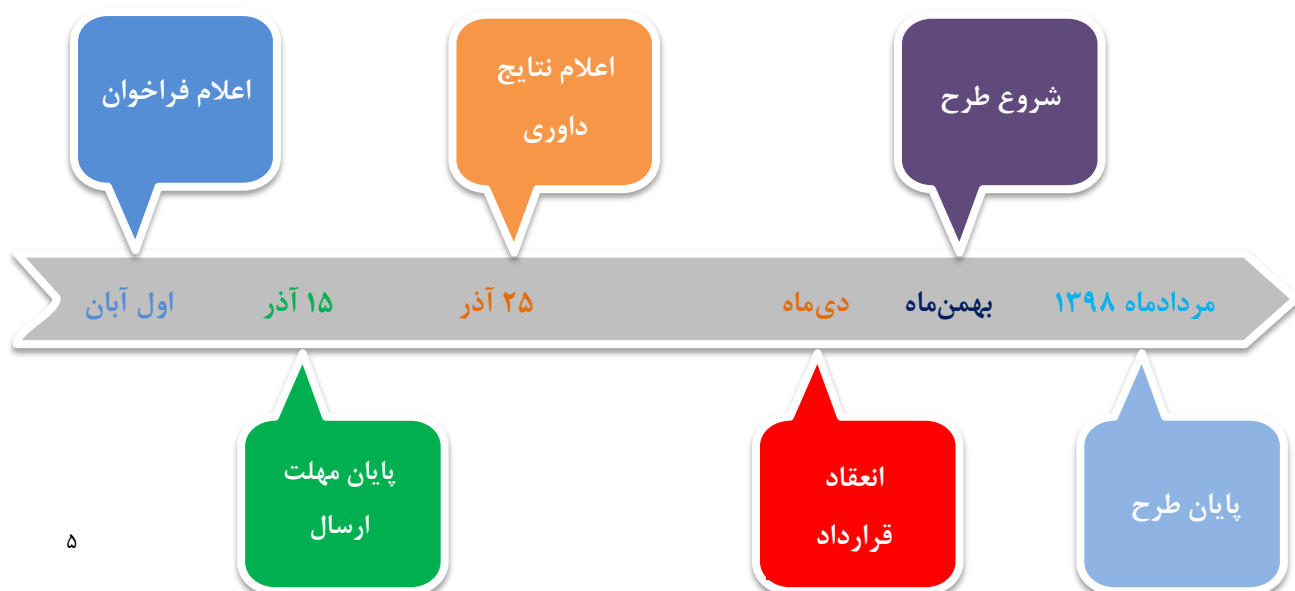
- چگونگی تبیین مسئله پژوهش و تحلیل آن؛
- فرایند و جزئیات روش‌شناختی متناسب با پژوهش؛
- تطابق با نیاز و مسئله موضوع فراخوان (سازگاری با نیاز مخاطبان و نهاد؛ و متناسب بودن با امکانات)؛
- تجربه کار در زمینه مشابه؛
- تخصص گروه پژوهشی و احراز توانمندی و شایستگی در موضوع؛
- تناسب هزینه‌ها با کارهای پژوهشی و اجرایی، و میزان مشارکت و هم‌افزایی گروه کاربران معلول، دانشوران، متخصصان و حرفه‌مندان.

▪ مبتنی بر تبصره ۱ ماده ۶ دستورالعمل اجرایی قانون، معاونت‌های پژوهشی دانشکده‌ها، دانشگاه‌ها و مراکز دانش‌بنیان، در صورت مقبولیت پیشنهاد در ارزیابی و کسب اطمینان از پشتیبانی علمی، نظارت اجرایی و ضمانت مرکز دانشگاهی، در شرایط مشابه کیفی و مالی، دارای اولویت خواهند بود. همچنین بر اساس سیاست تخصیص نامتمرکز بودجه ملی و در پیروی از راهبردهای عدالت‌محور، در شرایط مشابه میان دانشگاهیان و پژوهشگران استان‌ها و مراکز پژوهشی تهران، پیشنهادهای استانی برگزیده خواهد شد.

تاریخ‌ها و جدول زمانه

برای انجام این طرح حداکثر ۶ ماه در نظر گرفته شده است؛ طبق برنامه زمانی و تاریخ‌های مهم ذیل:

- اول آبان: انتشار فراخوان؛
- ۱۵ آذر: آخرین مهلت ارسال پیشنهاد؛
- ۲۵ آذر: اعلام نتایج داوری پیشنهادها؛
- دی - بهمن: ثبت در سامانه سمات ملی و انعقاد قرارداد در صورت تأیید و دریافت شناسه رهگیری؛
- دهه سوم بهمن‌ماه: آغاز طرح
- مردادماه ۱۳۹۸: پایان طرح.

سقف اعتبار

با مراعات تناسب هزینه و حجم کار پژوهشی و میزان همکاری گروهی و جلب مشارکت علمی جامعه معلولان، دانشگاهیان و حرفه‌مندان دانشور و ...، همچنین تقید به اقتصاد ملی پژوهش و پرهیز از هزینه‌های گزاف، سنجش و تقویم نهایی هزینه‌های طرح‌ها بر اساس پیشنهاد صورت می‌پذیرد. با این حال، سقف اعتبار مالی این طرح ۷۰۰ میلیون ریال در نظر گرفته شده است؛ طبعاً در شرایط مشابه کیفی، اولویت با پیشنهادهای کم‌هزینه‌تر خواهد بود.

شیوه ارسال پیشنهاد

پیشنهاد و مستندات و پیوست‌های آن باید در دست‌کم در دو قالب ورد و پی.دی.اف از طریق «سامانه مدیریت طرح‌های پژوهشی نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور» به نشانی ذیل فرستاده شود و شناسه موقت رهگیری دریافت کند:

www.rpm.iranpl.ir

*** راهنمای ارسال طرح بر وب‌گاه سامانه قرار داده شده است ***

راه‌های ارتباطی

پیشنهاددهندگان ارجمند برای پاسخ به پرسش‌ها، دریافت اطلاعات تکمیلی یا رفع ابهام احتمالی با رایانامه ذیل مکاتبه فرمایند:

research@iranpl.ir

همچنین کارشناسان گروه پژوهش مهیای پاسخگویی به تماس تلفنی یا مکاتبه‌ای پژوهشگران گرامی اند:

۰۲۱-۸۸۹۲۵۷۹۰

تهران، میدان فاطمی، خیابان جویبار، کوچه شهید نوربخش، شماره ۳۱، طبقه دوم، دفتر پژوهش و آموزش نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور، گروه پژوهش.